

Орду Е. С. Структура и компонентный состав информационной компетентности будущих семейных врачей: теоретический аспект.

Рассмотрена проблема формирования информационной компетентности будущих врачей семейной медицины. Утверждается, что структуру информационной компетентности будущих семейных врачей можно представить в виде двух компонентов: первый – личностный, определяет личностные качества специалиста, необходимые для успешного осуществления профессиональной деятельности и применения информационных технологий, второй компонент – это профессионально-информационный, представляющий собой совокупность компетенций, определяющих способность специалиста применять информационные и компьютерные технологии для решения различных задач.

Отмечается, что формирование информационной компетентности студентов-медиков предполагает освоение ими знаний и умений в области информатики и информационно-коммуникационных технологий, развитие коммуникативных способностей, умение ориентироваться в информационном пространстве, анализировать информацию.

Ключевые слова: информационная компетентность, компетенция, структура, компонент, IT-компетентность врачей, семейные врачи, профессионально-информационный компонент.

Ordu K. S. Structure and component composition of information competence of future family physicians: theoretical aspect.

The article touch upon the problem of formation of information competence of future family medicine doctors. It turns out its significance in the professional formation of medical students. It is argued that the structure of informational competence of future family doctors can be represented in the form of two components, the first of which is personal, it defines the personal qualities of a specialist necessary for the successful implementation of professional activities and the application of information technologies.

It is noted that the formation of information competence of medical students implies: the development of their knowledge and skills in the field of computer science and information and communication technologies; development of communicative abilities; ability to navigate the information space, analyze information.

Key words: information competence, competence, structure, component, IT-competence of doctors, family doctors, professional information component.

УДК 37:050.486](477.53-25) Пед. журнал “1914/1917”
DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.34>

Палійчук Р. І.

ЗНАЧЕННЯ “ПЕДАГОГІЧНОГО ЖУРНАЛУ” (1914–1917 РР.) У ВИСВІТЛЕННІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто традиції української педагогічної журналістики, які позиціонуються автором як історично сформований стійкий аксіологічний і соціокультурний комплекс норм, правил, цінностей, ідей і підходів до висвітлення процесу розвитку вітчизняної освіти. Окреслено педагогічну журналістику як відображення попереднього досвіду діяльності та форму впливу минулого на події сьогодення, що мають історичний характер і аксіологічний іманентний зв'язок з інноваціями. Механізм їх взаємодії з суспільством, системою освіти слід розглядати в історичному контексті. Зазначено, що якісні характеристики педагогічної преси мають об'єктивну основу, залежать від “включення” видань в історично конкретизовану систему суспільних відносин у контексті формування традицій педагогічної журналістики як категорії педагогічної науки.

Ключові слова: преса, педагогічна преса, освіта, історія освіти, педагогіка, історія педагогіки, освітній процес, українська педагогічна освіта, інновації.

Проблема розвитку освітнього процесу нерозривно пов'язана з питанням дискурсу, в якому окреслений процес розгортається. При цьому дискурсивними щодо зазначеного явища можуть бути суспільно детерміновані чинники, одним з яких є педагогічна преса, значення якої є чи не найбільшим. Така важлива роль педагогічної преси закономірно пов'язана зі специфікою її природи: насамперед вона розглядається як джерело науково-педагогічної інформації. При цьому остання є найоперативнішою формою освоєння новітніх досягнень педагогічної науки, передового педагогічного досвіду, представленого у профільних ЗМІ як найбільш доступних, поширених і актуально оновлюваних джерелах. Своєю чергою, це сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного, освітнього, методичного та управлінського процесу.

У сучасних умовах відбувається зміна змісту так званого «портрета» вчителя. Адаже українська школа має переважно «жіноче» обличчя: нині 95% педагогів у Києві, Львові та інших регіонах України – це представники жіночої статі [7]. Що стосується вікового аспекту, молоді фахівці становлять 6,3% авторів журналів, а викладачі у віці 27–30 років, які вже набули певного викладацького досвіду, – 8%. Найбільша кількість педагогів – це фахівці у віці 31–40 років. Майже 90% педагогів нині виявляють інтерес до реформування освіти. Однак суть реформи при цьому для багатьох із них так і залишається не до кінця визначеною й зрозумілою.

Так, 60% оцінюють її як позитивне явище і 40% – як негативне. Протягом останніх років соціальний статус педагога продовжує різко знижуватися. 65% читачів журналів все ще вважають професію педагога непрестижною.

Проблемі дослідження ролі й значення української педагогічної журналістики в розвитку освітньої полісистеми присвячено дослідження таких науковців, як М. Азарна, І. Бабурова, Г. Балицький, А. Бережний, Л. Березівська, Л. Бересневий, О. Бойко, В. Бондар, Н. Виноградова, М. Гейзер, Ю. Герасимова, Ф. Гольдін, П. Горностаєв, Я. Грицак, Т. Гуйван, Л. Зашкільняк, М. Захарченко, А. Елеонська, Б. Есін, Я. Калакура, О. Камишева, М. Каспар, Г. Касьянов, М. Келлі, Н. Кирилова, І. Колесник, Г. Кондратьєва, В. Лубашов, Є. Луняк, Є. Мединський, Ю. Новокшонова, О. Образцова, В. Парін, П. Рогова, В. Смолій, О. Сухомлинська, О. Царева, А. Федоров, В. Яремчук, О. Ясь та ін.

Мета статті – розглянути процес впливу традицій української педагогічної журналістики 1914–1917 років (на прикладі видання “Педагогічний журнал”) на розвиток вітчизняної освіти.

Традиції вітчизняної педагогічної журналістики є історично сформованим стійким аксіологічним і соціокультурним комплексом норм, правил, цінностей, ідей і підходів до висвітлення процесу розвитку української освіти, що є відображенням попереднього досвіду діяльності та формою впливу минулого на сьогодення [3]. Останні мають історичний характер і аксіологічний іманентний зв’язок з інноваціями. У зв’язку з цим і механізм їх взаємодії з суспільством, системою освіти варто розглядати в історичному контексті. Аналізуючи під цим кутом зору діяльність української педагогічної преси, зазначимо, що якісні характеристики її функцій мають об’єктивну основу, залежать від «включення» видань в історично конкретизовану систему суспільних відносин у контексті формування традицій педагогічної журналістики як категорії педагогічної науки [4, с. 101].

Основними традиціями вітчизняної педагогічної журналістики є: загострена турбота авторів публікацій про долю освіти, освіти українського народу, аналіз проблем, що стоять перед народною освітою; гуманістичний характер ставлення до суб’єктів освітнього простору, перш за все, до учнів і народних вчителів; усвідомлення педагогічною журналістикою своєї стрижневої ролі в розвитку народної освіти; розуміння аксіологічної і культурологічної місії педагогічної преси (дореволюційні журнали мали енциклопедичний характер); органічне поєднання в публікаціях проблематики педагогічної науки й освітньої практики; публіцистична і полемічна загостреність публікацій; стійкий зворотний зв’язок із читачами [10, с. 34; 11, с. 38].

Сформована до кінця XIX ст. система української педагогічної періодики була типологічною сукупністю видань різновекторної спрямованості з певним набором соціально-інформаційних функцій. Спираючись на положення соціології та генезу педагогічної преси, можна виокремити низку функцій, які вона виконувала в історико-педагогічному процесі стосовно організації професійно-педагогічної освіти вчителів вітчизняної школи, зокрема, комунікативну (інформаційну), інтерактивну, ціннісно-орієнтаційну, культуроформуючу і стимулюючу [4, с. 96]. Основною функцією педагогічної журналістики є комунікативна (інформаційна), яка полягає в тому, що педагогічні журнали виступають транслятором найважливіших подій у сфері освіти та державних перетворень у цій сфері. Відтак, у № 7 “Педагогічного журналу” 1915 р. розглядалися такі на той час важливі теми, як заходи щодо підвищення чисельності випускників курсів початкової школи – екзамен у початковій школі Заборської, зміни до освітнього законодавства: “Бажані зміни щодо правил учнівських з’їздів. – Новітні правила про народні бібліотеки”; “До питання про розповсюдження книжок у селі”; “Матеріали до наочного викладання математики у початковій школі”; “Методичні нариси про викладання рідної мови” Афанасієвої тощо.

Під інтерактивною функцією розуміється організація педагогічною пресою процесу комунікації всіх учасників освітнього процесу. Педагогічна періодична преса була і залишається своєрідною ареною обговорення не тільки суспільно значущих проблем навчання і виховання, а й багатьох інших аспектів еволюції системи освіти загалом. Так, у № 10 “Педагогічного журналу” 1917 р. одночасно з висвітленням змін в освітньому законодавстві та методик навчально-виховної роботи значне місце відводилося питанням організації комунікації між учасниками освітнього процесу в таких статтях, як “Основи нормальної організації природно-історичних шкільних екскурсій” (с. 29), “Огляд сучасних подій” (с. 36), “Література з політико-економічних питань” (с. 41), “Теми для бесід про сучасні події” (с. 42), “Звіт курсів про суспільні питання у м. Харкові” (с. 47).

При цьому редактори і автори зазначеного журналу, з огляду на успадковані традиції, прагнуть не тільки інформувати читачів про перетворення в цій найважливішій соціальній галузі, а й певною мірою позитивно впливати на їх світогляд, ідеали і цінності. Якщо виокремити в цьому контексті провідні ідеї публікацій, то очевидним є прагнення авторів “Педагогічного журналу” сприяти підвищенню рівня загальноосвітньої підготовки вчителів, якості психолого-педагогічної освіти педагогів, посиленню творчого компонента навчальної діяльності майбутніх викладачів.

Обговорюючи проблеми системи освіти, педагоги, політичні та культурні діячі виступали в ролі своєрідних громадських експертів, формуючи певне ставлення читачів до окреслених проблем. Так, у № 1–6 того самого журналу за 1917 р. широко висвітлювалися питання роботи Земських зборів стосовно народної освіти у таких темах: “З діяльності педагогічного бюро за 1916 р.”; “Доповідь екстремим губернським

земським зборам 20–22 червня – щодо модернізації шкільної освіти” (с. 45), “Журнал наради завідуючих відділами народної освіти повітів, що відбулася 5–6 травня 1917 р. у губернській земській управі” (с. 28). Таким чином, реалізувалася ціннісно-орієнтаційна функція.

Зважаючи на те, що більшість педагогічних періодичних видань мала яскраво виражену демократичну спрямованість, у багатьох читачів формувалися демократичні погляди на систему підготовки педагогів і систему української освіти загалом [8]. У “Педагогічному журналі” № 1–6 за той самий рік висвітлено гострі соціально-політичні теми. Упорядники не оминули питання набуття Україною незалежності й намагання вирватися з російських імперських пазурів. Так, у розділі “Законодавчі постанови та урядові розпорядження” розглянуто важливі події тієї епохи у статтях: “До українського народу” (с. 1), «Урядове повідомлення з українського питання» (с. 2), “Універсал Української Ради від 1917 року” (с. 3), “Від тимчасового уряду до українського народу” (с. 6), “Універсал Української Центральної Ради” (с. 7), “Декларація тимчасового уряду” (с. 8), “Циркуляри міністерства народної освіти” (с. 9). Одним із найважливіших виявів культуроформуючої функції журнальної педагогічної преси є підвищення педагогічної та інформаційної культури вчителів, зростання інтересу до педагогічної теорії і практики, питань модернізації вітчизняної освіти та активної участі в цих процесах.

На той час українська педагогічна журналістика була розгалуженою системою періодичних видань, представленою виданнями політематичними, монотематичними й такими, що висвітлюють кілька тем. Загалом коло розглянутих у педагогічній періодиці тематичних публікацій можна типологізувати в межах таких тематичних категорій: теорія і практика виховання, теорія навчання, методика викладання предметів, стан освітніх і виховних установ, стан педагогів (вчителів і вихователів), педагогічна література, історія педагогіки, видатні педагоги, економічний стан освітньої системи, регулювання діяльності педагогів, взаємодія школи і суспільства. Так, у № 6/7 “Педагогічного журналу” за 1916 р. одночасно з висвітленням роботи земської управи у сфері народної освіти було опубліковано дещо іронічні статті, присвячені буденному шкільному життю та нагальним питанням організації навчально-виховного процесу. Це, зокрема, статті “Учнівський спектакль у Федоровському дворічному земському училищі Константиноградського повіту” С. Чубової (с. 56), “Я не зубрю – в мене табличка є” М. Терещенко (с. 57), “Значення діяльності народного училища для держави” М. Степної (с. 70) тощо.

Серед педагогічної періодичної преси освітні журнали здійснили суттєвий позитивний вплив на розвиток системи української освіти і суттєво сприяли її прогресивному розвитку, фактично виконуючи стимулюючу функцію, однак при цьому не всіма педагогічними виданнями була успадкована еволюція своїх історичних попередників і здійснювалася трансляція позитивних традицій вітчизняної педагогічної журналістики [1, с. 24; 2].

Висновки. Проведене дослідження є певним внеском в уточнення низки положень історії української педагогічної журналістики в проєкції на розвиток чинної системи освіти і надає, таким чином, додатковий стимул для продовження наукових досліджень у цьому важливому для української педагогічної думки напрямі. Разом із тим виконане дослідження не претендує на повну комплексність і завершеність через досить багатоаспектну концептуальну змістову характеристику провідних видань, які потребують, безперечно, більш копіткого детального аналізу кожного з її представників, та з огляду на те, що рефлексії постійно відбуваються в цій галузі.

Найбільш перспективними з розглянутих проблем можна визначити прогностичні дослідження тенденцій розвитку педагогічної публіцистики як жанру педагогічної журналістики в контексті історичних традицій (як форми впливу минулого на сьогоднішнє і майбутнє), дослідження їхнього змістового і етичного впливу на функціонування журналістики в системі педагогіки, розгляд відображення традицій педагогічної журналістики в інших ЗМІ.

Використана література:

1. Березівська Л. Д. Педагогічна історіографія : стан, проблеми, виклики. *Історіографія як важливий складник досліджень з історії освіти: європейський і вітчизняний виміри* : зб. матеріалів наук.-методол. семінару з історії освіти / ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.; літ. ред. Деревянко Т. М.]. Київ : [ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2018. 32 с.
2. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : історіографія питання. *Історико-педагогічний альманах* / АПН України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Всеукр. асоц. істориків педагогіки. Умань, 2009. Т. 1, № 10. С. 15–28.
3. Бойко О. Д., Луняк Є. М. Історіографія історії України : навч.-метод. посібник для студентів денної форми навчання. Ніжин : Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2003. 44 с.
4. Бондар В. Сучасна українська історіографія : підсумки і виклики. *Історіографічні дослідження в Україні* : збірник наукових праць / НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2014. Вип. 25. С. 95–113.
5. Брайант Дж., Томпсон С. Основы воздействия СМИ. Киев : Изд. дом «Вильяме», 2004. 432 с.
6. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки. Київ : А.П.Н., 2002. 224 с.
7. Джерела та історіографія про трансформаційні процеси в освітньому просторі України (1991–2017) : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару, 16 трав. 2018 р. / ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.] ; [редкол. : Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.]. *Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського : веб-сайт*. URL: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/Sources_and_his-toriography_transformational_processes_2018.pdf (дата звернення: 16.10.2018).

9. Калакура Я. С. Цивілізаційні орієнтири новітньої історіографії початку XXI ст. *Історіографічні дослідження в Україні* : збірник наукових праць / НАН України, Ін-т історії України. Київ, 2014. Вип. 24. С. 23–37.
10. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес : нові підходи до загальних проблем. Київ : А.П.Н., 2003. 68 с.
11. Сухомлинська О. В. Педагогічний дискурс XIX ст. – диференціація й інтеграція ідей. *Шлях освіти*. 2009. С. 30–40.

References:

1. Berezivska L. D. Pedagogichna istoriografija : stan, problemi, vikliki. Istoriografija jak vazhlivij skladnik doslidzhen' z istorii osviti: jevropejs'kij i vitchiznjaniy vimiri : zb. materialiv nauk.-metodolog. seminaru z istorii osviti / DNPB Ukraïni im. V. O. Suhomlinskogo [redkol.: Berezivska L. D. (golova redkol.), Lapaenko S. V., Suhomlinska O. V., Tarnavska S. V.]; lit. red. Derevjanko T. M.]. Kyiv : [DNPB Ukraïni im. V. O. Suhomlinskogo], 2018. 32 s.
2. Berezivska L. D. Reformuvannya shkilnoji osviti v Ukraïni u XX st. : istoriografija pitanja. *Istoriiko-pedagogichnij almanah / APN Ukraïni, Uman. derzh. ped. un-t im. Pavla Tichini, Vseukr. asoc. istorikiv pedagogiki. Uman'*, 2009. T. 1, № 10. S. 15–28.
3. Bojko O. D., Lunjak Je. M. Istoriografija istoriji Ukraïni : navch.-metod. posib. dlja studentiv dennoi formi navchannja. Nizhin : Nizhin. derzh. ped. un-t im. Mikoli Gogolja, 2003. 44 s.
4. Bondar V. Suchasna ukrajinska istoriografija : pidsumki i vikliki. Istoriografichni doslidzhennja v Ukraïni : zb. nauk. pr. / NAN Ukraïni, In-t istorii Ukraïni. Kyiv, 2014. Vip. 25. S. 95–113.
6. Brajant Dzh., Tompson S. Osnovy vozdeystvija SMI. Kiev : Izd. dom "Viljame", 2004. 432 s.
7. Gupan N. M. Ukraïns'ka istoriografija istorii pedagogiki. Kyiv : A.P.N., 2002. 224 s.
8. Džherela ta istoriografija pro transformacijni procesi v osvitnomu prostori Ukraïni (1991–2017) : zbirnyk materialiv Vseukr. nauk.-prakt. seminaru, 16 trav. 2018 r. / DNPB Ukraïni im. V. O. Suhomlinskogo [ta in.]; [redkol. : Berezivska L. D. (golova redkol.), Lapaenko S. V., Suhomlinska O. V., Tarnavska S. V.]. *Derzhavna naukovopedagogichna biblioteka Ukraïni im. V. O. Suhomlinskogo : veb-sajt*. URL: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/Sources_and_historiography_transformational_processes_2018.pdf (data zvernennja: 16.10.2018).
9. Kalakura Ja. S. Civilizacijni orijentiri novitnoji istoriografiji pochatku XXI st. Istoriografichni doslidzhennja v Ukraïni : zbirnyk nauk. pr. / NAN Ukraïni, In-t istorii Ukraïni. Kyiv, 2014. Vip. 24. S. 23–37.
10. Suhomlinska O. V. Istoriiko-pedagogichnij proces : novi pidhodi do zagalnih problem. Kyiv : A.P.N., 2003. 68 s.
11. Suhomlinska O. V. Pedagogichnij diskurs XIX st. – diferenciacija j integracija idej. *Shljah osviti*. 2009. S. 30–40.

Палийчук Р. І. Значение “Педагогического журнала” в отображении развития украинского педагогического образования.

Представлены традиции отечественной педагогической журналистики, которые позиционируются автором в качестве исторически сформированного стойкого комплекса аксиологических и социокультурных норм, правил, ценностей, идей и подходов отечественной педагогической журналистики к освящению процесса развития отечественного образования. Очерчена педагогическая журналистика как отражение предыдущего опыта деятельности и форма влияния прошлого на нынешнее время, которые носят исторический характер и имеют имманентную связь аксиологии с инновациями. Механизм их взаимодействия с обществом, системой образования следует рассматривать в историческом контексте. Отмечено, что качественные характеристики педагогической прессы имеют объективную основу, зависят от “включения” изданий в исторически конкретизированную систему общественных отношений в контексте формирования традиций педагогической журналистики как категории педагогической науки.

Ключевые слова: пресса, педагогическая пресса, образование, история образования, педагогика, история педагогики, образовательный процесс, украинское педагогическое образование, инновации.

Palyjchuk R. I. The value of the “Pedagogical Journal” in the development of the Ukrainian Pedagogical Education.

The article presents the traditions of national pedagogical journalism, which are positioned by the author as a historically formed resistant complex of axiological and sociocultural norms, rules, values, ideas and approaches of national pedagogical journalism to highlight the development of national education. Outlined pedagogical journalism as a reflection of previous experience and the form of the influence of the past on the current time, which are historical in nature and have an immanent connection between axiology and innovation. It has been postulated that the mechanism of their interaction with society, the education system should be considered in a historical context. It is noted that the qualitative characteristics of the pedagogical press have an objective basis, depend on the “inclusion” of publications in the historically specified system of social relations in the context of the formation of traditions of pedagogical journalism as a category of pedagogical science.

Key words: press, pedagogical press, education, history of education, pedagogy, history of pedagogy, educational process, Ukrainian pedagogical education, innovations.